

جهان

بهای جنگ با ایران؛ اقتصاد اسرائیل تا کجا تاب می‌آورد؟

رادیو فردا

کمتر از یک دقیقه پیش

اسکناس پنجاه شِکلی اسرائیل (سری قدیم)

رسانه‌های اقتصادی اسرائیل تازه‌ترین برآورد هزینه از جنگ ۴۰ روزه با ایران را منتشر کرده و نوشتند مخارج مستقیم آن جنگ برای ارتش و تشکیلات دفاعی این کشور بیش از ۵۱ میلیارد شِکل، معادل ۱۷ میلیارد دلار بوده است.

هم‌زمان در حالی که سایر رسانه‌های اسرائیل نیز گزارش دادند که ارتش این کشور آماده‌باش نظامی برای مقابله با ایران را در سطوحی حفظ کرده، وزارتخانه‌های دارایی و دفاع اسرائیل بر سر تأمین بودجه دفاعی و پوشش آخرین جنگ این کشور با ایران اختلاف دارند.

این پرسش مطرح شده که آیا اقتصاد اسرائیل توان ادامه دادن به نبردهای پایان‌ناپذیر را دارد یا نه.

۱۷ میلیارد دلار هزینه مستقیم جنگ دوم با ایران

زمان کوتاهی پس از برقراری آتش‌بس در جنگ دوم اسرائیل با ایران، رقم ۱۷ میلیارد دلار به عنوان هزینه جنگ در رسانه‌های اسرائیلی منتشر شد. در آن زمان گفته شد که ۳۹ میلیارد شِکل، معادل حدود ۱۳

میلیارد دلار، هزینه مستقیم جنگ برای ارتش بوده و ۴ میلیارد دلار دیگر نیز به برآورد خسارت‌های واردشده به غیرنظامیان و اماکن اختصاص داشته است.

به نوشته وبسایت اقتصادی کالکالیست، دلیل افزایش حدود ۴ میلیارد دلاری هزینه‌های ارتش در سه ماه اخیر، با وجود برقراری آتش‌بسی شکننده، تکرار دوره‌های آماده‌باش بوده است؛ دوره‌هایی که در آنها اسرائیل احتمال ازسرگیری حملات مستقیم به ایران را در چشم‌انداز می‌دید.

آخرین درگیری مستقیم نظامی میان اسرائیل و ایران، در روزهای ۱۷ و ۱۸ خرداد، تنها ۱۷ ساعت طول کشید. در این درگیری، جمهوری اسلامی در واکنش به حمله اسرائیل به ضاحیه در لبنان بیش از ۲۰ فروند موشک به سوی اسرائیل شلیک کرد و اسرائیل نیز اهدافی را در ایران بمباران کرد. این رویارویی حدود نیم میلیارد شِکل، معادل ۱۸۰ میلیون دلار، برای ارتش اسرائیل هزینه داشت؛ از جمله هزینه ساعات پرواز جنگنده‌های نیروی هوایی و استفاده از موشک‌های رهگیر.

بر اساس این گزارش‌ها، در دوره اخیر نیز که رئیس‌جمهور آمریکا بارها از احتمال انجام عملیات نظامی گسترده در ایران سخن گفته است، ارتش اسرائیل هر بار که سطح آماده‌باش خود را افزایش داده و برای احتمال ورود به جنگ آماده شده، متحمل هزینه‌های سنگینی شده است.

این مخارج شامل فراخوان هزاران نیروی ذخیره، از جمله خلبانان و کادر نیروی هوایی، تکمیل فوری ذخایر تسلیحاتی متناسب با عملیات برنامه‌ریزی‌شده، و همچنین جابه‌جایی نیروها و تجهیزات بوده است.

ارتش اسرائیل در روزهای اخیر اعلام کرده است که نیروها و امکانات خود را برای چند ماه دیگر نیز در ارتباط با آنچه «خطرات ایران» می‌خواند، در حالت آماده‌باش نگه خواهد داشت؛ زیرا از دید این نهاد، جنگ هنوز تعیین تکلیف نشده و سرنوشت دو هدف اصلی آن، یعنی نابودی برنامه هسته‌ای و مهار برنامه موشکی ایران، همچنان روشن نیست.

بیشتر در این باره:

از آماده‌باش کامل تا توقف ناگهانی
حمله به ایران؛ روایت اسرائیل از
تصمیم یکشنبه ترامپ

ارتش اسرائیل تأکید دارد که چالش‌های امنیتی، به‌ویژه در ارتباط با ایران، برخلاف هزینه‌های مقطعی جنگ‌های گذشته، مستلزم حفظ سطح بالای آماده‌باش، فعال نگه داشتن پدافند هوایی و رصد مداوم تحولات است. این وضعیت حتی بدون وقوع یک درگیری مستقیم و

تمام‌عیار نیز روزانه هزینه‌های کلانی در پی دارد؛ از جمله استهلاک تجهیزات، پروازهای شناسایی و آماده‌باش سامانه‌های رهگیر. در همین چارچوب، ارتش و نهادهای دفاعی اسرائیل هر چند هفته یک‌بار ضرورت افزایش فوری بودجه سال جاری خود را مطرح می‌کنند.

درخواست‌های پیاپی ارتش و نهادهای دفاعی برای افزایش بودجه

زمان کوتاهی پس از آن‌که کمیست سه ماه پیش لایحه بودجه سال جاری میلادی را تصویب کرد، شورای امنیت ملی اسرائیل در دفاع از درخواست ارتش برای افزایش بودجه، از وزارت دارایی خواست ۱۳ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار دیگر نیز برای نیازهای امسال اختصاص دهد.

قرار شد کل بودجه دفاعی امسال به ۱۸۳ میلیارد شِکل، معادل ۶۱ میلیارد دلار، برسد؛ رقمی بالاتر از هر سال دیگر از زمان تأسیس اسرائیل، تا مخارج جنگ دوم با ایران را پوشش دهد و امکان بازپرداخت دست‌کم بخشی از بدهی‌های انباشته‌شده وزارت دفاع به صنایع دفاعی را فراهم کند.

ارتش اسرائیل دست‌کم ۵ میلیارد دلار به صنایع دفاعی این کشور بابت تسلیحاتی که از آن‌ها تحویل گرفته و در جنگ به کار برده، بدهکار است.

نخست‌وزیر اسرائیل پس از تصویب بودجه دفاعی امسال نیز گفت بودجه‌ای دیگر به میزان ۳۵۰ میلیارد شِکل، حدود ۱۲۰ میلیارد دلار، برای یک دهه آینده در نظر گرفته خواهد شد تا اسرائیل در تأمین نیازهای تسلیحاتی خود هرچه مستقل‌تر شود و از وابستگی به خارج، به‌ویژه تسلیحات آمریکایی، رهایی یابد.

بنیامین نتانیاهو در دوره اخیر به رسانه‌های آمریکایی نیز گفته است که کشورش می‌خواهد کمک نظامی سالانه ۳/۸ میلیارد دلاری دریافتی از آمریکا را قطع کند و آن را به شراکتی عمیق‌تر میان ارتش‌های دو کشور تبدیل کند.

اسرائیل از یک‌سو از کاهش حمایت افکار عمومی آمریکا آگاه است و از سوی دیگر، در جریان جنگ غزه تحریم‌هایی را از سوی کشورهای اروپایی، از جمله برخی از نزدیک‌ترین متحدان غربی خود، تجربه کرد. دولت‌های این کشورها برای پاسخ به فشار افکار عمومی داخلی، از ارسال بخشی از جنگ‌افزاری که اسرائیل سفارش داده بود خودداری کردند.

اختلاف میان وزارتخانه‌های دارایی و دفاع

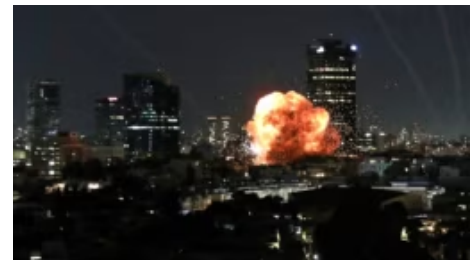
هم‌زمان، اختلاف داخلی میان وزارتخانه‌های دفاع و دارایی بر سر بودجه جنگی و تأمین هزینه‌های جنگ با ایران، بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های اقتصادی داشته است.

به نوشته کالکالیست، از تمامی مبالغ وعده‌داده‌شده، وزارت دارایی تاکنون تنها ۵ میلیارد دلار را واریز کرده و تعهدات ارتش برای خریدهای بلندمدت همچنان معلق مانده است.

مسئولان تأمین در وزارت دفاع گفته‌اند نگران‌اند که تأخیر در سفارش‌ها، دریافت سامانه‌های تسلیحاتی و تجهیزات مورد نیاز ارتش از کارخانه‌های اسرائیلی و خارجی را «سال‌ها به عقب بیندازد».

بیشتر در این باره:

وضعیت اقتصادی اسرائیل بعد از دو نوبت جنگ با ایران چگونه است؟

رسانه‌های اقتصادی گزارش داده‌اند که هم‌زمان با حفظ آماده‌باش، به‌ویژه در نیروی هوایی، برای مقابله با هرگونه تشدید احتمالی تنش با ایران، هزاران سرباز، افسر کادر و نیروی ذخیره نیز در جبهه‌های دیگر، از جمله غزه، لبنان، سوریه و کرانه باختری مستقر هستند؛ وضعیتی که آن هم هزینه‌های سنگینی در پی دارد.

ارتش اسرائیل در آغاز سال ۲۰۲۶ در نظر داشت شمار نیروهای ذخیره فراخوانده‌شده را به حدود ۴۰ هزار نفر کاهش دهد، اما نیمه نخست سال در عمل نشان داد که همچنان ۶۵ هزار نیروی ذخیره در خدمت هستند. ارتش همچنین ارزیابی کرده است که استقرار نیروهایش در لبنان دست‌کم تا پایان سال ۲۰۲۶ ادامه یابد.

هزینه‌های مستقیم ۱۷ میلیارد دلاری جنگ اخیر با ایران، جدا از مبالغی است که دولت باید به عنوان غرامت و کمک مالی به غیرنظامیان بابت خسارت وارد شده به خانه‌ها و اماکن آسیب‌دیده، تأمین هزینه‌های درمانی و روانی مجروحان و پرداخت مستمری مادام‌العمر به بازماندگان قربانیان جنگ بپردازد. از زمان آغاز آتش‌بس، این هزینه‌های ثانویه حدود ۴ میلیارد دلار برآورد شده است.

چشم‌انداز «جبران هزینه‌ها»

هنگامی که جنگ دوم با ایران آغاز شد، یک مقام ارشد دفاعی اسرائیل از فرصتی برای ایجاد تغییرات گسترده در خاورمیانه سخن گفت. وقتی از او درباره هزینه‌ها و منابع مالی لازم برای بازسازی پرسیده شد، پاسخ داد رفاه منطقه‌ای که در پی این نبردها ایجاد خواهد شد، هزینه‌ها را به سرعت جبران خواهد کرد.

اشاره او از جمله به موضوع فروپاشی گروه‌های نیابتی ایران، تضعیف و شاید سرنگونی جمهوری اسلامی، گسترش پیمان‌های ابراهیم و پیوستن عربستان سعودی به این توافق‌ها بود.

اما به نوشته بی‌ووال آزلایبی، گزارشگر امور اقتصادی کالکالیست، این چشم‌انداز همچنان تحقق نیافته و هزینه‌های کلانی که برای دفاع بر دوش اسرائیل و دیگر کشورهای منطقه گذاشته شده، «هنوز پایان ماجرا نیست».

اقتصادی مقاوم در برابر جنگ، اما تا چه زمانی؟

از سوی دیگر، هزینه‌های کلان دفاعی در مقایسه با درآمد بالا و ذخایر ارزی قابل توجه اسرائیل، ظاهراً رقم تعیین‌کننده‌ای نیست و یک اقتصاد پویا فعلاً می‌تواند بار سنگین مخارج دفاعی را نیز تحمل کند.

اسرائیل در سال ۲۰۲۵ حدود ۷۷۲ میلیارد شکیل درآمد داشت؛ معادل ۲۵۷ میلیارد دلار، یعنی بیش از چهار برابر بودجه دفاعی امسال. سه‌چهارم این درآمد، حدود ۵۲۰ میلیارد شکیل، از محل مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تأمین شد. شرکت‌های فناوری اسرائیلی نیز به دلیل پرداخت مالیات‌های هنگفت، سهم بزرگی در تأمین بودجه دارند.

همچنین در حالی که رشد تولید ناخالص داخلی در سال گذشته ۲/۹ درصد بود، این رقم برای امسال بین ۴/۶ تا ۵/۲ درصد برآورد شده است.

آخرین داده‌های بانک مرکزی نیز نشان می‌دهد ذخایر ارزی اسرائیل به ۲۳۹ میلیارد دلار نقد رسیده است؛ رقمی بالاتر از ذخایر کشورهای مرفهی مانند بریتانیا، کانادا و استرالیا که درگیر جنگ نیستند.

این رقم معادل بیش از ۳۷ درصد تولید ناخالص داخلی است و اسرائیل را در رتبه‌بندی جهانی در میان ۲۰ کشور نخست قرار می‌دهد؛ عملاً در محدوده رتبه شانزدهم تا هجدهم.

ذخایر ارزی اسرائیل از زمانی رو به افزایش گذاشت که گاز طبیعی در حوزه دریای مدیترانه کشف شد و درآمد حاصل از آن، در چارچوب یک سیاست‌گذاری بلندمدت، به عنوان ثروتی برای نسل‌های آینده حفظ شد.

سرمایه‌گذاری در شرکت‌های فناوری و صادرات تسلیحات نیز همچنان از دیگر منابع مهم درآمد ارزی اسرائیل است، هرچند گردشگری که پیش‌تر یکی از منابع اصلی درآمد بود، در نتیجه جنگ به میزان زیادی کاهش یافته است.

دو جنگ اخیر با ایران و جنگ‌های غزه و لبنان نشان داده‌اند که اسرائیل اقتصاد خود را تا حد زیادی در برابر این نوع بحران‌های حاد مقاوم کرده است.

اگر تضعیف ریال ایران در برابر دلار برای ایرانیان نمادی از فروپاشی شیرازه اقتصاد در سال‌های اخیر بوده است، ارزش شکل اسرائیل در برابر ارزهای خارجی در جریان جنگ‌های دو سال و نیم اخیر نه تنها تضعیف نشده، بلکه تقویت نیز شده و به سطح ارزش حدود ۳۰ سال پیش خود رسیده است؛ در حالی که در آن زمان نه شرکت‌های فناوری از پویایی امروز برخوردار بودند و نه درآمد سرشار گازی وجود داشت. اکنون ارز حاصل از این بخش‌ها به یکی از تکیه‌گاه‌های اصلی اقتصاد اسرائیل تبدیل شده است.

با این حال، این پرسش همچنان مطرح است که یک کشور چند سال می‌تواند به‌طور پیوسته تا یک‌چهارم درآمد سالانه خود را صرف هزینه‌های جنگی کند؛ وضعیتی که یووال آزلایی آن را «چاه ویل» توصیف کرده و نوشته است ادامه آن به زیان آموزش، بهداشت و درمان و رفاه عمومی خواهد بود.

بیشتر در این باره:
مسعود نیلی، اقتصاددان: ایران در
ایستگاه پیش از «آبر تورم» قرار
گرفته است

این مطلب بخشی از:

گزارش‌های خبری

بایگانی

جهان